

Prof. Mariana Badea
Membră a Uniunii Scriitorilor din România

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CICLUL SUPERIOR LICEU

Clasele XI-XII

CARTEA RESPECTĂ
PROGRAMA DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
PENTRU LICEU – CICLUL SUPERIOR

CUPRINS

PREFAȚĂ.....p. 11

PARTEA I – PERIOADA VECHĂ

FUNDAMENTE ALE CULTURII ROMÂNE .....p. 13
LITERATURA POPULARĂ: *TEME, MOTIVE, MITURI POPULARE*...p. 19
„*MIORIȚA*” (baladă populară) .....p. 22
    Reflectarea MITULUI MIORITIC în romanul „BALTAGUL”
    de Mihail Sadoveanu p.25
    MITUL MIORITIC în interpretarea eseistului Al. Paleologu.....p.27

CURENTE CULTURALE/LITERARE ÎN SECOLELE XVII-XVIII

UMANISMUL – MARI CRONICARI .....p. 29
ILUMINISMUL – ȘCOALA ARDELEANĂ.....p. 35
    „*ȚIGANIADA*” de Ion Budai-Deleanu (epopee) .....p. 38

PARTEA a II-a – PERIOADA MODERNĂ

CURENTE CULTURALE/LITERARE ÎN SECOLUL al XIX-lea și ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

ROLUL LITERATURII ÎN PERIOADA PAȘOPTISTĂ

REVISTA „DACIA LITERARĂ” (Studiu de caz) .....p. 43
„*BALTA-ALBĂ*” de Vasile Alecsandri (povestire).....p. 47
„*MALUL SIRETULUI*” de Vasile Alecsandri (pastel) .....p. 52
„*ALEXANDRU LĂPUȘNEANUL*” de Costache Negruzzi (nuvelă).....p. 56
    Realitate și ficțiune în nuvela istorică .....p. 63
„*UMBRA LUI MIRCEA. LA COZIA*” de Grigore Alexandrescu (poem) ...p. 66
„*ZBURĂTORUL*” de Ion Heliade-Rădulescu (poem).....p. 70

EPOCA MARILOR CLASICI

CRITICISMUL JUNIMIST

JUNIMEA ȘI TITU MAIORESCU (*Studiu de caz*).....p. 74

BASMUL CULT

„**POVESTEA LUI HARAP-ALB**” de Ion Creangă (basm cult).....p. 81

ROMANTISMUL

	<i>Definiție, trăsături</i>	p. 89
MIHAI EMINESCU (scurtă prezentare biografică)		p. 91
„ FLOARE ALBASTRĂ ” de Mihai Eminescu (idilă)		p. 93
„ REVEDERE ” de Mihai Eminescu (elegie)		p. 98
„ LUCEAFĂRUL ” de Mihai Eminescu (poem filozofic).....		p. 102
„ ODĂ (în metru antic) ” de Mihai Eminescu (creație lirică-filozofică) ...		p. 111
EMINESCIANISMUL (Studiu de caz)		p. 116

REALISMUL

	<i>Definiție, trăsături</i>	p. 119
„ O SCRISOARE PIERDUTĂ ” de I.L. Caragiale (comedie).....		p. 121
„ MOARA CU NOROC ” de Ioan Slavici (nuvelă)		p. 132

PRELUNGIRI ALE ROMANTISMULUI ȘI ALE CLASICISMULUI

	<i>Prezentare generală</i>	p. 139
„ RUGĂCIUNE ” de Octavian Goga (artă poetică).....		p. 141

CURENTE LITERARE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ
(1918-1947)

SIMBOLISMUL

	<i>Definiție, trăsături</i>	p. 146
SIMBOLISMUL EUROPEAN ȘI SIMBOLISMUL ROMÂNESC (Studiu de caz)		p. 146
„ RONDELUL ROZELOR CE MOR ” de Alexandru Macedonski (rondel).....		p. 150
„ ACUARELĂ ” de Ion Minulescu (poezie simbolistă).....		p. 153
„ PLUMB ” de George Bacovia (poezie simbolistă)		p. 157
„ LACUSTRĂ ” de George Bacovia (poezie simbolistă).....		p. 162

ORIENTĂRI TEMATICE ÎN ROMANUL INTERBELIC

TIPURI DE ROMAN (Studiu de caz)		p. 166
--	--	--------

MODERNISMUL INTERBELIC

	<i>Definiție, trăsături</i>	p. 171
EUGEN LOVINESCU (scurtă prezentare biografică)		

„ISTORIA LITERATURII ROMÂNE MODERNE” –

„Creația obiectivă: L. Rebreanu: Ion” (studiu de critică literară) .....p. 173

I. ROMANUL MODERN INTERBELIC

A. ROMANUL MODERN REALIST-OBIECTIV

„ION” de Liviu Rebreanu (roman).....p. 177

„ENIGMA OTILIEI” de George Călinescu (roman).....p. 185

**B. ROMANUL MODERN SUBIECTIV-PSIHOLOGIC/ROMAN
AL EXPERIENȚEI**

„ULTIMA NOAPTE DE DRAGOSTE, ÎNTÂIA NOAPTE

DE RĂZBOI” de Camil Petrescu (roman).....p. 193

„MAITREYI” de Mircea Eliade (roman).....p. 199

II. POEZIA MODERNĂ INTERBELICĂ

POEZIA INTERBELICĂ – STIL ȘI VIZIUNE

(Studiu de caz) .....p. 208

„TESTAMENT” de Tudor Arghezi (artă poetică) .....p. 212

„FLORI DE MUCIGAI” de Tudor Arghezi (artă poetică).....p. 217

„EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII” de

Lucian Blaga (artă poetică).....p. 221

„DIN CEAS DEDUS...” de Ion Barbu (artă poetică) .....p. 226

„RIGA CRYPTO ȘI LAPONA ENIGEL” de Ion Barbu (poem) .....p. 230

TRADITIONALISMUL INTERBELIC

Definiție, trăsături .....p. 234

I. PROZA NARATIVĂ TRADIȚIONALISTĂ INTERBELICĂ

ROMANUL TRADITIONAL REALIST-OBIECTIV

MIHAIL SADOVEANU (scurtă prezentare biografică).....p. 237

„BALTAGUL” de Mihail Sadoveanu (roman) .....p. 237

II. POEZIA TRADIȚIONALISTĂ INTERBELICĂ

ION PILLAT (scurtă prezentare biografică).....p. 252

„ACI SOSI PE VREMURI” de Ion Pillat (poezie lirică).....p. 252

MODERNISM VERSUS TRADIȚIONALISM .....p. 256

AVANGARDISMUL INTERBELIC

<i>Definiție, trăsături</i>	p. 258
„ <i>ORA FĂNTĂNILOR</i> ” de Ion Vinea (poezie lirică)	p. 262
IDENTITATE CULTURALĂ ÎN CONTEXT EUROPEAN	
<i>(Dezbateri)</i>	p. 264

PARTEA a III-a – PERIOADA POSTBELICĂ (perioada după 1947)

„LITERATURA ASERVITĂ IDEOLOGIEI COMUNISTE”	
<i>(Studiu de caz)</i>	p.272
„TIPURI DE ROMAN ÎN PERIOADA POSTBELICĂ”	
<i>(Studiu de caz)</i>	p. 278

LITERATURA ROMÂNĂ DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

I. ROMANUL ÎN PERIOADA POSTBELICĂ (până în anul 1980)

„ <i>MOROMEȚII</i> ” de Marin Preda (roman)	p. 283
„ <i>CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÂNTENI</i> ” de Marin Preda (roman)....	p. 291
„POEZIA ÎN PERIOADA POSTBELICĂ” <i>(Studiu de caz)</i>	p. 303

CURENTE CULTURALE/LITERARE ÎN PERIOADA POSTBELICĂ

NEOMODERNISMUL POSTBELIC

<i>Definiție, trăsături</i>	p. 303
POEZIA NEOMODERNISTĂ POSTBELICĂ <i>(Studiu de caz)</i>	
„LECTȚIA DESPRE CUB” de Nichita Stănescu	p. 306
„LEOAICĂ TÂNĂRĂ, IUBIREA” de Nichita Stănescu	p. 310
„ÎN DULCELE STIL CLASIC” de Nichita Stănescu.....	p. 314
„POVESTE” de Marin Sorescu	p. 317
„ECHERUL” de Marin Sorescu.....	p. 320

POSTMODERNISMUL POSTBELIC*Definiție, trăsături* .....p. 324**ROMANUL POSTMODERN****(după anul 1980)****„FEMEIA ÎN ROȘU”** de de Mircea Nedelciu, Adriana Babeți
și Mircea Mihăieș (roman) .....p. 327**POEZIA POSTMODERNISTĂ POSTBELICĂ****„GEORGICA A IV-A”** de MIRCEA CĂRTĂRESCU .....p. 336**„CIOCNIREA”** de MIRCEA CĂRTĂRESCU .....p. 339**„LEVANTUL”** de MIRCEA CĂRTĂRESCU .....p. 341**„EVOLUȚIA CREAȚILOR LIRICE ÎN LITERATURA****ROMÂNĂ” (Studiu de caz)** .....p.347**PARTEA a IV-a – NOȚIUNI TEORETICE****STILURILE FUNCȚIONALE ALE LIMBII ROMÂNE** .....p. 352**TIPARE TEXTUALE** .....p. 359**TIPURI DE TEXTE** .....p. 359**ELEMENTE SINTACTICO-SEMANTICE** .....p. 364

PARTEA I PERIOADA VECHĂ

FUNDAMENTE ALE CULTURII ROMÂNE

I. ORIGINILE ȘI EVOLUȚIA LIMBII ROMÂNE (prezentare sintetică)

◆ FORMAREA LIMBII ROMÂNE

Limba română este o **limbă romanică sau neolatină**, la fel ca franceza, italiana, portugheza, spaniola, provensala, catalana, sarda, retoromana și dalmata (ultima, dispărută către sfârșitul secolului al XIX-lea). Toate limbile romanice s-au format din limba latină și au evoluat diferit de la o națiune la alta, în decurs de câteva secole, pe teritoriile cucerite și stăpânite de romani (Galia, Peninsula Iberică, Dalmația, Dacia). Limbile romanice se aseamănă între ele prin structura gramaticală și prin cea mai mare parte a vocabularului.

După Războiul de cucerire a Daciei de către romani (**105-106**), se produce **procesul de romanizare a geto-dacilor**, iar **limba latină** e însușită de către băștinași. Din contopirea dintre geto-daci și romani s-a născut **poporul român**, iar peste limba geto-dacă s-a suprapus limba latină vulgară/populară (lat. „vulgaris” = populară), din care s-a format **limba română**.

Procesul de constituire a limbii române a fost îndelungat și complex. Se poate vorbi de ***o primă etapă a formării limbii române în secolele VI-VII***, dar o desăvârșire a trăsăturilor caracteristice mai bine conturate are loc până **în secolul al IX-lea**.

O caracteristică unică între limbile Planetei definește un fenomen lingvistic aparte, acela că ***LIMBA ROMÂNĂ ESTE UNITARĂ***, adică se vorbește la fel pe întreg teritoriul țării, cu variații regionale puțin semnificative. Mai mult decât atât, ***limba română vorbită este foarte apropiată de limba română literară***.

• ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE LIMBII ROMÂNE

Limba latină care s-a impus în provinciile ocupate de romani a fost ***latina populară***, aceea vorbită în armată și în comerț, influențând în mod esențial limba română în elementele sale constitutive. Latina clasică reprezenta varianta literară a limbii, folosită în operele literare și de către persoanele cultivate ale Romei.

Româna comună este limba vorbită în prima fază a formării limbii române, de aceea se mai numește ***româna primitivă (protoromâna, străromâna)***.

Ea reflectă puternica influență a limbii latine în Fonetica, Morfologie, Sintaxă și Lexic, cu elemente gramaticale și lingvistice care s-au permanentizat, dovadă fiind faptul că se regăsesc și astăzi în limba română actuală.

A. Sistemul fonetic se definește prin câteva particularități:

- **rotacismul** – care constă în transformarea lui „*l*” **intervocalic** în „*r*”, la cuvintele de origine latină.

Exemplu:

* *sale = sare; gula = gura; sole = soare; fillum = fir*

- **rotacismul maramureșean** transformă „*n*” **intervocalic** în „*r*”, apoi din nou în „*n*”

Exemplu:

* *bene = bire = bine*

- în **cuvintele de origine slavă**, „*ll*” **intervocalic** rămâne nemodificat

Exemplu:

* *boală, fală*

- apariția unor **consoane noi**, inexistente în limba latină: **ț** și **ș**
- pe lângă cele șase vocale din limba latină, apare **vocala î**, care particularizează limba română între limbile romanice.

B. Morfologia

a) respectă, în general, sistemul morfologic al **latinei populare**, păstrându-se majoritatea caracteristicilor:

- cele **trei declinări** ale substantivului rămase din cele cinci ale limbii latine;
- cele **trei genuri** ale substantivului: masculin, feminin și neutru;
- **gradele de comparație** ale adjectivului;
- **pronumele** a dobândit mai multe forme decât în latină;
- **numeralul** de la 1 la 10;
- cele **patru conjugări** ale verbului;
- cu puține excepții, majoritatea **părților de vorbire neflexibile**.

b) din sistemul morfologic al limbii române, sunt de **origine slavă**:

- începând cu **numeralul 11**, formarea numeralului cardinal respectă modelul slav, inclusiv **numeralul 100**;
- **vocativul feminin în „o”**;
- menținerea **genului neutru** în limba română, spre deosebire de alte limbi romanice care n-au beneficiat de influența slavonă și a dispărut cel de-al treilea gen.

C. Sintaxa

a) menține – în general – **structura frazei din limba latină**, cu următoarele particularități:

- diminuarea propozițiilor subordonate în favoarea celor coordonate;

- simplificarea timpurilor în conjugarea verbelor;
- tendința înlocuirii infinitivului prin conjunctivul verbelor în fraze;
- formarea de noi cuvinte cu ajutorul **prefixelor** „răs-” și „ne-”, precum și a **sufixelor** „-ean”, „-iște”, „-iș”, „-iță”, **influență slavonă**.

D. Vocabularul este format din **cuvinte de origine latină, slavă, turcă, maghiară, greacă, germană, rusă** etc.

a) **Cuvintele de origine dacă** rămase în limba română contemporană sunt puține:

- **substantive comune:** baci, barză, brad, brânză, buză, căciulă, copac, copil, mazăre, moș, rață, viezure etc.;
- **substantive proprii:** Argeș, Criș, Iași, Jiu, Mureș, Olt, Prut, Siret, Timiș, Turda etc.;
- **verbe:** a se bucura, a scăpăra, a cruța etc.;
- **sufixe:** -esc, -ește, -andru etc.

b) **În fondul principal lexical** există peste 60% cuvinte de origine latină, 20% cuvinte de origine slavă, iar restul sunt cuvinte de alte origini. Trăinicia și stabilitatea limbii române au făcut ca acele cuvinte pătrunse în limbă cu ocazia dominațiilor străine să fie respinse odată cu sfârșitul respectivei asuprii.

Se pot construi **fraze întregi numai din cuvinte de origine latină**, dar **nu se poate alcătui nici măcar o singură propoziție din cuvinte nelatine**.

Poemul „Luceafărul” de Mihai Eminescu are 88,6% cuvinte de origine latină și conține 13 strofe care au numai cuvinte latine. De altfel, întreaga lirică eminesciană conține 83% cuvinte de origine latină, 6,93% cuvinte de origine slavă și doar 2,52% de alte origini (D. Macrea, „Probleme de lingvistică română”).

c) **Domenii ale vocabularului:**

- **părțile corpului omenesc** sunt numite în proporție de **92% de cuvinte latinești, 2 cuvinte de origine dacă** (ceafă și grumaz), **4 cuvinte de origine slavă** (gât, obraz, gleznă, trup), **un cuvânt de origine greacă** (a mirosi) și un cuvânt de **origine necunoscută** (burtă);
- **cuvinte de origine slavă:** stăpân, boier, bogat, lacom, trudă, boală, prost etc;
- **cuvinte de origine maghiară:** neam, belșug, bănuială, cheltuială, oraș etc;
- **cuvinte de origine turcă:** tutun, cafea, catifea, baclava, sarma, sugiuc etc;
- **cuvinte de origine greacă:** dascăl, condei, ieftin, folos etc;
- **cuvinte de origine rusă:** constituție, comisie, comitet etc.

◆ DIALECTELE ȘI GRAIURILE LIMBII ROMÂNE

Limba română are *patru dialecte*:

- *dialectul daco-român* – care se vorbește pe teritoriul țării noastre;
- *dialectul aromân (macedoromân)*;
- *dialectul megleno-român*;
- *dialectul istro-român*.

Graiurile limbii române sunt acele particularități ale limbajului popular care se manifestă în diferite zone geografice ale țării. Graiurile sau subdialectele limbii române sunt: *muntean, moldovean, bănățean, crișean și maramureșean* și se vorbesc în provinciile de la care provin și numele lor. Graiurile românești se deosebesc unele de altele prin trăsăturile fonetice și lexicale care le și particularizează.

În Moldova și în Banat, consoanele *ci, gi* se rostesc *ș, j*, iar consoanele *p, b, f, v, m* urmate de *i* se pronunță *chi*, respectiv *ghi, hi, ghi (i, ji), ni*.

Exemplu:

* „*picioare*” = „*chișoare*”

Cuvinte cu *același sens au denumiri diferite*:

- * *porumb* și *zăpadă* în Muntenia;
- * *păpușoi* și *omăt* în Moldova;
- * *cucuruz* și *nea* în Transilvania.

◆ ÎNCEPUTURILE SCRIERII ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Latinitatea limbii române a fost demonstrată cu argumente de către cronicari, de către **Dimitrie Cantemir**, de către corifeii Școlii Ardelene, de către **Bogdan Petriceicu Hasdeu** etc.

Primul document în limba română, datând din 1521, este „*Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung către judele Brașovului, Hans Beckner*”, prin care se comunică primarului Brașovului că turcii pregătesc o invazie militară în Transilvania. Analiza celor opt fraze care compun acest text confirmă, cu certitudine, faptul că se scrisese în românește și până la această dată.

Din *secolul al XVI-lea* datează numeroase alte documente originale scrise în limba română ca: foi de zestre, testamente, acte de vânzare-cumpărare etc. Tot acum s-au efectuat și *primele traduceri de texte religioase* descoperite în mănăstirile din nordul țării. Textele traducerilor au fost *tipărite* de **diaconul Coresi** între 1559-1580, iar *cea mai veche tipăritură în limba română* este „*Catehism (Întrebare creștinească)*”, din 1559-1560. Câțiva ani mai târziu, în 1582, se tipărește „*Palia de la Orăștie*”, prima parte din „*Vechiul Testament*”. *Conștiința unității limbii române* este afirmată încă din anul 1537 de **Nicolaus Olahus** în lucrarea „*Hungaria*”, scrisă în limba latină: „*Moldovenii au aceeași limbă, obiceiuri și religie ca și muntenii*”.

Cele mai vechi traduceri, numite și *texte rotacizante*, pentru că reflectă rotacismul fonetic, se identifică după locul descoperirii ori după numele posesorului: „*Psaltirea Hurmuzachi*”, „*Psaltirea Voronețeană*”, „*Codicele Voronețean*” și „*Psaltirea Scheiană*”.

Mitropolitul **Varlaam** al Moldovei tipărește la Iași, în **1643**, primul manual de învățare a limbii române, „*Carte românească de învățătură*”, adresându-se „*către toată seminția românească*”. **Simeon Ștefan**, în „*Precuvântare*” la „*Noul Testament de la Bălgrad*” (Alba-Iulia, 1648), insistă asupra necesității folosirii cuvintelor înțelese de toți românii, iar traducătorii primei versiuni integrale a Bibliei, cunoscută sub numele „*Biblia de la București*” (1688), încununează cu succes eforturile înaintașilor.

Limba română literară modernă se conturează în cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea printr-un proces vertiginos și foarte complicat de „*relatinizare*”, care a fost posibil datorită omogenizării sociale românești și unității limbii comune. Cuvintele savante, care pătrunseseră în limbă, au fost adaptate la modelele latinești fixate de Școala Ardeleană, prin cărturarilor **Samuil Micu**, **Gheorghe Șincai** și **Petru Maior**.

Începând cu secolul al IX-lea și până în 1860, scrierea în limba română s-a făcut cu *alfabetul chirilic*, compus din 43 de litere și creat de frații călugări **Chiril și Metodiu**. Trecerea la alfabetul latin nu a fost bruscă, ci a cunoscut faze intermediare. **Ion Heliade-Rădulescu** a simplificat mai întâi scrierea chirilică, adaptând alfabetul pronunției românești (1828), iar până în 1844 s-au creat *alfabete de tranziție*, în care caracterele chirilice au fost înlocuite, treptat, cu litere latine.

OFICIALIZAREA LIMBII ROMÂNE ȘI A ALFABETULUI LATIN are loc în timpul domniei lui **Alexandru Ioan Cuza**, în **1860**. În „*Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*”, editat de Academia Română în **2005**, se specifică următoarele: „*Limba română modernă se scrie cu alfabetul latin (până în 1860, limba română s-a scris, de regulă, cu alfabetul chirilic și, în ultima perioadă, cu un alfabet de tranziție). Alfabetul actual al limbii române are 31 de litere. Toate literele sunt perechi: litera mare (numită și majusculă sau, mai rar, capitală) și literă mică (numită și minusculă sau, în domeniul tipografic, de rând)*”.

În secolul al XIX-lea, după Pacea de la Adrianopol (1829), relațiile economice, culturale, sociale și politice dintre Țara Românească, Moldova și Transilvania se intensifică și iau ființă la Iași și la București *primele școli* în limba română (în care predau profesori pregătiți la Blaj și Brașov), precum și *primele ziare* cu titluri semnificative: „*Curierul românesc*”, la București, redactat de **Ion Heliade-Rădulescu**, „*Alăuta românească*”, la Iași, condusă de **Gheorghe Asachi** și „*Gazeta de Transilvania*”, inițiată de **Gheorghe Barițiu**.

În această perioadă, se fixează **normele limbii române literare**, se creează stilurile funcționale (beletristic, științific, publicistic, administrativ-juridic), dispar turcismele, grecismele și slavonismele învechite, consolidându-se o limbă expresivă pentru diversele domenii de manifestare ale culturii române (artă, știință, tehnică). Procesul de modernizare a limbii române se definește și prin împrumuturile din limbile romanice ori din latina clasică. În secolul al XIX-lea, cele mai multe **neologisme** au provenit din limba franceză, iar din italiană au predominat cuvintele din domeniul bancar, muzical și culinar. Spre deosebire de limba literară, care însumează regulile vorbirii și scrierii corecte, atât din punct de vedere gramatical, cât și al vocabularului, pentru a exprima ideile culturii și ale științei, **limba literaturii artistice** poate să întrebuințeze orice forme, cuvinte și expresii atât din limba populară, cât și din graiuri. Singura condiție este ca toate acestea să servească operei literare pentru a ilustra o epocă ori un personaj, astfel încât cititorul să perceapă autenticitatea acelei etape istorice sau a eroului literar.

Iau ființă grupări culturale și literare: „**Dacia literară**” (1840), sub conducerea lui **Mihail Kogălniceanu**, care fixează direcțiile principale pentru o literatură națională, „**Junimea**” (1863), sub îndrumarea lui **Titu Maiorescu**, personalitate hotărâtoare pentru crearea și consolidarea limbii și a literaturii românești. Acum se ivesc scriitorii români cunoscuți sub numele „**marii clasici**” – **Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici** –, ale căror opere de valoare nepieritoare, fiind atât de naționale, intră în universalitate.

* * *

• **CÂTEVA PRECIZĂRI – DOOM**

„*Alfabetul limbii române cuprinde nouă litere-vocale: a, ă, â, e, i, î, o, u și y, care notează sunete-vocale și sunete-semivocale. Celelalte 22 de litere din alfabetul românesc sunt litere-consoane, care notează sunete-consoane.*”

• **„FOLOSIREA SEMNELOR DIACRITICE ESTE OBLIGATORIE!”**

Influențe ale unor limbi aparținând naționalităților migratoare care s-au perindat pe meleagurile noastre au conferit limbii române alte caracteristici aparte: „*Cinci litere reiau câte o literă de bază, de care se deosebesc prin prezența, deasupra sau dedesubt, a trei semne diacritice: căciula așezată deasupra lui a: ă; circumflexul pus deasupra lui a și i: â și î; virgulița, sub s și t: ș și ț. Semnele diacritice se notează în limba română și la literele mari, însă punctul suprapus nu se notează la I și J mari, iar în scrierea de mână, frecvent, nici la j mic.*”

„*Șapte litere mari au și valoare de cifre romane, din păcate, cunoscute de tot mai puține persoane și evitate, printre altele, și pentru că ocupă mai mult spațiu decât cifrele arabe corespunzătoare.*”

„Forma literelor de mână **nu** este fixată printr-o normă. Ea este parțial diferită pentru diversele generații școlare, cu motivații pedagogice mai mult sau mai puțin întemeiate.”

„Limba, s-a spus de atâtea ori, este primul semn de identitate al unui popor. Și, desigur, instrumentul esențial al culturii sale. [...] Important este că niciun om cât de cât cultivat nu-și permite să scrie altminteri decât au stabilit lingviștii, acești notari erudiți și intratabili ai unei limbi în care, după vorba lui Cioran, „nu poți fi nici poet, nici nebun”. (Acad. Eugen Simion)

[DICȚIONARUL ORTOGRAFIC, ORTOEPIC și MORFOLOGIC
al LIMBII ROMÂNĂ – edițiile 2005 și 2021]

LITERATURA POPULARĂ TEME, MOTIVE, MITURI POPULARE

LITERATURA POPULARĂ este o parte semnificativă a **folclorului românesc**, care înseamnă totalitatea producțiilor spirituale ale unui popor (artistice, literare, muzicale, plastice, coregrafice, dramatice), create și transmise prin cuvânt, practici, obiceiuri din generație în generație. De aceea, literatura populară este cunoscută și sub numele de folclor literar. Folclorul face parte integrantă din cultura națională și definește spiritul unui popor.

La UNESCO, România figurează cu trei cuvinte: **dor**, **doină** și **colind**, care definesc, între popoarele lumii, specificul spiritual al românilor.

Primele creații ale literaturii populare au fost publicate de către poetul **Vasile Alecsandri** în culegerea „**Poezii populare. Balade. (Cântice bătrânești)**” din **1852**, al cărui motto a devenit celebru: „**Românul e născut poet**”, despre care bardul de la Mircești afirma că este „**înzestrat de natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitoare**”.

Trăsăturile literaturii populare

- **caracter oral** – transmiterea prin viu grai a creațiilor populare, din generație în generație, de milenii;

- **caracter tradițional** – conferă conservarea tiparelor ancestrale (străvechi – *n.n.*), concepția despre viață, esența simțirii și a spiritului românesc, valori care definesc **specificul național**;

- **caracter colectiv** – contribuția mai multor creatori în realizarea producțiilor literare, fiecare generație adăugând câte ceva acestor compuneri;

- **caracter anonim** – nu se cunoaște numele autorului individual al creației literare;

- **caracter sincretic** – împletirea armonioasă a cuvintelor cu melodia și cu mișcarea (dansul), mai ales în crearea obiceiurilor populare.

Teme și motive în literatura populară

- **comuniunea om-natură** cu motivele: transhumanța, testamentul, alegoria viață-moarte etc. (balada populară „*Miorița*”);

- **jertfa de sine pentru creație**, cu motivul zidului părăsit, al surpării zidurilor, al visului, al soției zidite, motivul lui Icar etc. – balada populară „*Mănăstirea Argeșului*”;

- **tema iubirii**, cu motivul adorației, jăluirii, mândriei, blestemului (doinele populare);

- **binele și răul**, cu învingerea binelui asupra răului, în basmele și poveștile populare;

- **dorul**, cuvânt intraductibil, exprimă o simțire românească unică, un sentiment complex care exprimă **iubire, durere, jale, speranță** etc.;

- **jalea** este exprimată mai ales în cântecele populare și este un cuvânt (ca și dor) intraductibil;

- **înstrăinarea**, cu motivul dezrădăcinării, cuvântul „*acasă*” este specific românilor, nu înseamnă casa personală, ci o stare de spirit specifică românului, de asemenea unică;

- **revolta** – atitudine spirituală regăsită mai ales în doine, cu motive literare populare diverse ca: ***haiducie, nenoroc, cătănie*** etc.;

- **ireversibilitatea timpului** – temă filozofică a mitologiei românești, care exprimă ideea că **timpul ireversibil** s-a scurs, nu se mai poate întoarce (***implacabil***) și este irepetabil. Timpul ireversibil este ilustrat în doine și balade populare, fiind preluat de cei mai mari poeți români în poezia cultă (**Mihai Eminescu, L. Blaga**).

Miturile populare

MITUL este *narațiunea fantastică și exemplară care reflectă gândirea arhaică despre natură, om și societate*. Cuvântul vine din grecescul „*mytos*” și înseamnă *povestire*. Adjectivul „*mitic*” determină un obiect sau o ființă și înseamnă *ireal, fantastic, legendar, fabulos, miraculos*.

Miturile populare sunt acele povestiri al căror subiect se referă la un obicei, un eveniment deosebit petrecut în timpuri primordiale, la începutul lumii, și a rămas în mentalitatea și spiritualitatea unui popor.

Faptele și întâmplările au semnificații mitice, caracterizate prin **permanență și repetabilitate**, ceea ce a născut conceptele **timp mitic** și **timp istoric**. **Personajele** sunt, de asemenea, **mitice**, cu puteri supranaturale și cu trăsături simbolice (*Făt-Frumos, Ileana Cosânzeana, Muma-Pădurii, Zmeul*,